

Verslag

Betreft	: Bijeenkomsten met grondeigenaren en agrariërs Hammerfliet
Doel	: Informeren over stand van zaken en ophalen wat er speelt in het gebied
Datum	: 27 januari 2022
Aanwezig	: Gert van der Scheer, Suzanne Harink, Folkert Olthof en Janneke Paalhaar (Vitens) Everhard van Essen (Aequator) Gerrit van Munster (waterschap Vechtstromen) Rini Bulterman en Sjoerd Kemink (provincie Overijssel)

Aanleiding

Vitens wil over een aantal jaren meer grondwater onttrekken in Hammerfliet. Volgens de huidige vergunning van de provincie Overijssel mag Vitens in het Hammerfliet 5 miljoen kubieke meter drinkwater per jaar produceren. Daarvan wordt op dit moment feitelijk 1,6 miljoen kubieke meter gewonnen. Er is dus nog ruimte om in het Hammerfliet meer drinkwater te gaan produceren. Meer drinkwater is nodig, omdat de vraag naar drinkwater al jaren stijgt. Vitens werkt ook op andere locaties in Overijssel aan het vergroten van de drinkwatercapaciteit.

Onderzoek diepe ondergrond

Vitens onttrekt in Hammerfliet grondwater op een diepte van 40-60 meter -maaiveld. In het gebied komt een laag (Eem)klei voor op ongeveer 30 meter -maaiveld. De ligging van de kleilaag is belangrijk om mogelijke effecten van een grotere onttrekking van grondwater op maaiveld te voorspellen.

Bureau Wiertsema heeft met sonderingen en elektrische metingen de diepe kleilaag in beeld gebracht. Uit het onderzoek van Wiertsema is gekomen dat de kleilaag niet overal even dik is en ook niet altijd aaneengesloten is. Gaten in de kleilaag komen verspreid in het gebied voor. Dat bepaalt hoe de verlagingen in de grondwaterstand optreden, want percelen met klei in de ondergrond hebben waarschijnlijk minder last van daling van de grondwaterstand.

De kaarten die we laten zien zijn globaal voor het hele gebied. Verlagingen van de grondwaterstand zijn te verwachten aan de zuidkant van de winning. Er is behoefte aan een gedetailleerde kaart van de effecten op grondwaterstand, zodat grondeigenaren op perceelsniveau kunnen kijken of er effect optreedt. Voorstel is dit voorjaar in groepen per deelgebied bijeen te komen en te bespreken wat het effect is in de deelgebieden en wat eraan gedaan kan worden. Op dat moment zijn ook de resultaten van het onderzoek van Wiertsema in het model verwerkt en doorgerekend.

Onderzoek ondiepe bodemlaag

Uit het onderzoek van Aequator is een beter beeld van de ondiepe bodemlaag ontstaan. Everhard van Essen (Aequator) licht toe dat zij afgelopen jaar de bodem op 177 locaties hebben onderzocht door middel van boringen tot 2 meter diepte. De verschillende bodemtypes in het gebied geven informatie over onder andere de grondwatersituatie en

Verslag

het effect van de huidige winning. Gronden kennen landbouwkundige beperkingen vanwege het draagkrachtvermogen. Het vochtleverend vermogen van de bodem is doorgaans goed. Ook de verspreiding van veen in het gebied is in beeld gebracht, dit komt met name voor in het noordoosten van het gebied. Ondiep veen is veelal verzand en daarom niet meer gevoelig voor veenoxidatie. Er komt ook een diepere veenlaag voor ('Hammerflierlaag'), die veelal dunner dan 40 cm is. Deze is mogelijk wel gevoelig voor veenoxidatie. Er wordt nog nader onderzoek naar de diepte en ligging gedaan.

Er zijn zorgen over zettingsschade aan woningen. Volgens inwoners werd er vroeger niet veel geheid bij de bouw van woningen. In principe wordt grondwater dat wordt onttrokken weer aangevoerd (en is dus niet vergelijkbaar met olie of gas). Echter, op plekken waar ondiep veen voorkomt en veen droog komt te vallen als gevolg van daling van de grondwaterstand kan daling van de bodem optreden. Met informatie over de grondwaterstandverlaging en de bodemopbouw (wel of geen veen) onderzoeken we vervolgens wat kwetsbare gebouwen zijn en wat het risico op zettingsschade is. Dit is nu nog niet inzichtelijk, maar wordt dus wel onderzocht.

Vitens is daarnaast voornemens zo snel mogelijk (dit jaar) haar meetnet uit te breiden met ondiepe peilbuizen in het gebied. Ondiepe peilbuizen worden niet in de nabijheid van sloten geplaatst, maar bij voorkeur middenin percelen. De meetgegevens van deze peilbuizen geven een nulmeting van de huidige winning en wateraanvoer in het gebied. De peilbuizen die op dit moment al in het gebied staan zijn voor het meten van het diepe grondwater.

Onderzoek verkenning watersysteem

Op basis van een verkenning met waterschap Vechtstromen zijn kansen verkend om meer water in het gebied te krijgen en te behouden. Dit is wenselijk indien grondwaterstanden dalen als gevolg van een grotere onttrekking. Echter, het verhogen van het peil geeft op een aantal plekken ook problemen (wateroverlast). Er wordt daarom voorgesteld met verschillende peilvakken te werken op basis van bestaande en nieuwe stuwen. De wateraanvoer kan per deelgebied worden geoptimaliseerd. Daarnaast zijn er maatregelen mogelijk om water langer vast te houden op percelen of dieper in de haarvaten van het systeem te krijgen;

- Peilgestuurde drainage. Opmerking van agrariërs dat vanwege leem in de ondergrond drainage mogelijk niet werkt.
- Bodemverbetering
- Verbeteren voorjaarsontwatering

Wie gaat maatregelen betalen? De kosten van maatregelen moeten nog worden doorgerekend. De kosten voor compensatie komen voor rekening van Vitens. We hopen dat een pakket aan maatregelen meer oplevert dan enkel effectcompensatie. Kosten en/of inspanning om een meeropbrengst te genereren op het bedrijf of perceel is vrijwillig en komen voor rekening van de agrariër. Daarnaast zoeken we koppelkansen met subsidies (co-financiering) vanuit Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, Zoetwatervoorziening Oost Nederland, Groen-Blauwe diensten, boscompensatie, enz.

Vervolgproces

Voorstel is dit voorjaar in groepen per deelgebied bijeen te komen en te bespreken wat het effect is in de deelgebieden en wat eraan gedaan kan worden. Op dat moment zijn

Verslag

ook de resultaten van het onderzoek in het model verwerkt en doorgerekend. Vitens en Aequator doen een voorstel voor indeling in deelgebieden. Uitnodiging wordt vroegtijdig verspreid.

Vitens verkent kansen op de grondmarkt. Vitens heeft interesse in gronden grenzend aan haar eigen percelen, maar ook in andere percelen in het gebied om als ruilgrond in te zetten. Het waterwingebied (=eigendom van Vitens) is voldoende ruim voor het plaatsen van nieuwe putten. Mocht de gelegenheid zich voordoen om een buffer aan te kunnen leggen rondom het waterwingebied dan denkt Vitens hier graag over na. Indien mogelijk wordt het waterwingebied dus wat ruimer ingericht. Het grondwaterbeschermingsgebied is reeds uitgelegd op 5 miljoen kubieke meter en wijzigt dus niet.

Vragen en discussie

Vraag: Zijn er geen betere plekken om drinkwater te produceren, bijvoorbeeld onder natuur. Wordt hier niet een onnodig risico genomen door meer grondwater te onttrekken?

Antwoord: Provincie wijst gebieden aan waar drinkwater gewonnen mag worden. Op dit moment is het erg krap wat betreft de leveringszekerheid in Overijssel. Provincie licht toe dat drinkwaterwinning onder natuur ook kwetsbaar is en tot schade leidt. Op dit moment wordt er op korte termijn gekeken waar nog ruimte is binnen bestaande vergunningen. Voor middellange termijn worden nieuwe plekken onderzocht en ook andere bronnen (bijvoorbeeld oppervlaktewater) onderzocht.

Vraag: Wij hebben altijd begrepen dat de kwaliteit van het grondwater in Hammerflie slecht is omdat er veel ijzer in zit. Waarom wordt deze winning dan toch verder uitgebreid?

Antwoord: Het klopt dat er veel ijzer in het grondwater zit, maar dat is er relatief eenvoudig uit te halen. Daarmee heeft Hammerflie momenteel een eenvoudige zuivering in vergelijking met veel andere winningen.

Vraag: Mocht de winning in de toekomst niet meer nodig zijn en worden gestaakt, wat gebeurt er dan met het gebied en met investeringen die wij hebben gedaan?

Antwoord: Het stoppen of verminderen van de winning is geen realistisch scenario. Provincie legt uit dat in haar vergunning aan Vitens is vastgelegd dat bij het stoppen van een grondwateronttrekking onderzocht moet worden wat de mogelijke effecten zijn. Indien effecten optreden (bijv. vernatting) worden er maatregelen getroffen om dat te compenseren (bijvoorbeeld in Enschede waar extra watergangen zijn aangelegd).

Vraag: Zijn grondwatermeetgegevens inzichtelijk?

Antwoord: Ja, deze zijn inzichtelijk via het Dino-loket en via de site van Vitens Lizard. Uitleg hierover zie bijlage (PM).

Pompproef

De pompproef loopt momenteel in het gebied. Hierbij wordt de winning van water op nieuwe plekken in Hammerflie nagebootst, inclusief zuiveren. Ook wordt het opgepompte water ter plekke weer op de watergangen geloosd. De pompproeven duren circa vier weken per put.

Verslag

Vraag: waarom leggen jullie al van alles aan terwijl je nog niet eens zeker weet of je de effecten in Hammerflief kunt ondervangen en water kunt winnen?

Antwoord: de bouwwerkzaamheden (transportleiding, reinwaterkelder) zijn ook nodig voor het doorvoeren en verwerken van ruwwater en drinkwater vanuit Archemerberg naar Twente. Ook zonder het ophogen van de winning zijn deze bouwwerkzaamheden nodig om voldoende water te kunnen transporteren en leveren.

Transportleiding naar Wierden

Een nieuwe transportleiding van Hammerflief naar Wierden wordt momenteel gerealiseerd. Deze transportleiding is nodig voor het doorvoeren van (extra) drinkwater dat bij Archemerberg wordt gewonnen en later ook bij Hammerflief.

Vraag: Wijzigt het grondwaterbeschermingsgebied door deze ontwikkeling?

Antwoord: Nee, dat verandert niet. Verder: het waterwingebied (=eigendom van Vitens) is voldoende ruim voor het plaatsen van nieuwe putten. Mocht de gelegenheid zich voordoen om gronden te verwerven, dan denkt Vitens hier graag in mee. Naast extra buffer rondom de bestaande winvelden, biedt extra grond ook ruimte om mitigerende maatregelen te treffen.